

Філологічні трактати. – Суми; Харків, 2013. – Т. 5, № 1. – С. 112-115. *Капелюшний А. О.* Практична стилістика української мови : Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, переробл. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАЮ, 2007. – 400 с. *Кузнецова С. В.* Структурно-семантична характеристика прямої речі англійського і російського языков (на матеріалі художественних текстів) : Дисс. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.20. / С. В. Кузнецова. – Москва, 2007. – 174 с. *Максимова Н. В.* «Чужая речь» как коммуникативная стратегия : автореф. дисс. ... доктора філол. наук : 10.02.01. «Русский язык» / Н. В. Максимова. – СПб, 2006. – 41 с. *Осадчук П. І.* Прямая мова / П. І. Осадчук. – К., 1984. – 183 с. *Пихтовникова Л. С.* Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен 18 в.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. / Л. С. Пихтовникова. – К., 1992. – 338 с. *Пономарів О. Д.* Стилiстика сучасної української мови : Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доповн. / О. Д. Пономарів. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с. *Розенталь Д. Э.* Словарь-справочник лингвистических терминов. Пособие для учителей. Изд. 2-е, испр. и доп. / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М. : Просвещение, 1976. – 543 с. *Смольская Л. И.* Современный русский язык : Синтаксис сложного предложения : пособие / Л. И. Смольская. – Гродно : ГрГУ, 2009. – 87 с. *Современный русский язык (СРЯ) : Курс лекций / И. В. Евсеева, Т. А. Лузгина, И. А. Славкина, Ф. В. Степанова / [Под ред. И. А. Славкиной];* Сибирский федеральный ун-т. – Красноярск, 2007. – 642 с. *Солганик Г. Я.* Стилiстика текста : Учеб. пособие / Г. Я. Солганик. – М. : Флинта, Наука, 1997. – 256 с. *Стилистический энциклопедический словарь русского языка (ССС) : 2-е изд., испр. и доп. / [под ред. М. Н. Кожинной].* – М. Флинта : Наука, 2006. – 696 с. *Чумаков Г. М.* Синтаксис конструкций с чужой речью / Г. М. Чумаков. – Киев, 1975. – 220 с. *Ярцева В. Н.* Языкознание. Большой энциклопедический словарь / В. Н. Ярцева. – М. : Большая российская энциклопедия, 2001. – 685 с. *Banfield A.* Narrative Style and the Grammar of Direct and Indirect Speech / A. Banfield // Foundations of Language. – 1973. – Vol. 10. № 1. – P. 1-39. *Das große deutsche Novellenbuch / [mit einem Vorwort von Effi Biedrzyński].* – Düsseldorf : Albatros Verlag, 2004. – 1085 S. *Jäger S.* Die Pronominalverschiebung bei der Transformation direkter Rede in die indirekte Rede mit besonderer Berücksichtigung der Referenzidentitäten / S. Jäger // Muttersprache. – 1970. – Jg. 80. № 7/8. *Lämmert E.* Bauformen des Erzählens / E. Lämmert. – Stuttgart : Carl Ernst Poeschel Verlag, 2004. – 300 S. *Martinez M.* Einführung in die Erzähltheorie / M. Martinez, M. Scheffel. – München : Beck, 2007. – 198 S. *McHale B.* Free Indirect Discourse: A Survey of Recent Account / B. McHale // A Journal of Descriptive Poetics and Theory of Literature. – 1978. – № 3. – P. 249-287. *Riesel E.* Abriss der deutschen Stilistik / E. Riesel. – M. : Verlag für fremdsprachige Literatur, 1954. – 403 S. *Riesel E.* Deutsche Stilistik / E. Riesel, E. Schendels. – M. : Verlag Hochschule, 1975. – 316 S. *Roncador M.* Zwischen direkter und indirekter Rede. Nichtwörtliche direkte Rede, erlebte Rede, logophorische Konstruktionen und Verwandtes / M. Roncador. – Tübingen, 1988. – 338 S. *Schmid W.* Elemente der Narratologie / W. Schmid. – Berlin; N. Y. : Walter de Gruyter Verl., 2005. – 320 S.

УДК 811.112.2'42

ЩЕРБАК О.М.

(Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)

ВТІЛЕННЯ МИРОТВОРЧОГО ЕТОСУ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИНАХ: ЛІНГВОРИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядаються стратегії і тактики втілення миротворчого етосу у німецькомовних інтернет-новинах. Встановлено, що миротворча стратегія реалізується присудками, а тактики — залежними одиницями, що позначають досягнення мети: ідентифікаційними, локативними та квантитативними.

Ключові слова: миротворчий етос, миротворча стратегія, ідентифікаційна тактика, локативна тактика, квантитативна тактика.

Щербак Е.Н. Воплощение миротворческого этоса в немецкоязычных интернет-новостях: лингвориторический аспект. В статье рассматриваются стратегии и тактики воплощения миротворческого этоса в немецкоязычных интернет-новостях. Установлено, что миротворческая стратегия реализуется сказуемыми, а тактики — зависимыми единицами, обозначающими достижение цели: идентификационными, локативными и квантитативными.

Ключевые слова: миротворческий этос, миротворческая стратегия, идентификационная тактика, локативная тактика, квантитативная тактика.

Shcherbak O.M. Embodiment of peacekeeping ethos in German online news: Linguistic rhetorical aspect. The article deals with the strategies and moves of peacekeeping ethos in German online news. The peacekeeping strategy is implemented by predicates, while moves — by dependent units, i.e. identifying, locative and quantitative moves.

Keywords: peacekeeping ethos, peacekeeping strategy, identification move, locating move, quantitative move.

Метою роботи є вивчення мовних засобів, задіяних у відображенні миротворчого етосу у німецькомовних інтернет-новинах. **Завдання:** виокремити мовні засоби, які реалізують миротворчу стратегію німецькомовних інтернет-новин; систематизувати тактики, задіяні у реалізації миротворчого етосу; виявити послідовність тактик, які реалізують миротворчий етос. **Об'єктом** розвідки є втілення миротворчого етосу в німецькомовних інтернет-новинах. **Предметом** дослідження є лінгвориторичний аспект втілення миротворчого етосу в німецькомовних інтернет-новинах.

Вивчення структури текстів інтернет-новин передбачає звернення до лінгвориторичного підходу, який встановлює взаємозв'язок між мовою і риторикою,

головною метою якої є переконання в процесі комунікації [Колотілова 2007, с. 12].

Згідно з класичною риторичною доктриною, конструювання тексту тісно пов'язане з послідовністю риторичних етапів мовленнєвої діяльності: відбором аргументів (інвенція), їх розташуванням (диспозиція), вербальною орнаментациєю (елокуція), запам'ятовуванням (меморія) та проголошенням (актіо) [Безменова 1991, с. 22]. Риторична схема, запропонована ще в античні часи, була зорієнтована на підготовку усних промов, у яких меморія та актіо відігравали ключову роль у впливі на аудиторію. Втім, інтернет-новини є не усним, а письмовим дискурсом, тому два останні етапи злилися в єдину — перформативну — стадію презентації текстів, направлену на встановлення контакту з аудиторією та здійснення впливу на неї за посередництва інтернет-технологій [Потапенко 2012, с. 134]. Тому однією з сфер, де надзвичайно широко застосовуються риторичні знання являються масмедіа [Бушев 2006, с. 245-246], які формують ціннісну сферу людини, життєві пріоритети, громадську позицію [Левицкий 2010, с. 4].

За риторичного підходу побудова тексту підпорядкована трьома способам впливу: етосу, логосу і пафосу. Найбільш поширений в інтернет-новинах — етос, пов'язаний з інвенцією, тобто представленням автором будь-якої теми, у тому числі і миротворчості, яка визначається як операції з підтримки та відновлення миру (Friedensoperationen) [Duden 2007, с. 396], що здійснюються шляхом розміщення військ у країни, які перебувають у кризовому становищі, для встановлення та утримання миру (Friedenserhalten) [Wahrig 1997, с. 89], а також як посередницьку діяльність (Friedensvermitteln) та надання гуманітарної допомоги (humanitäre Hilfe) [Bulitta 1993, с. 60-61]. Відповідно, *миротворчий етос* тлумачимо як зображення операцій по співробітництву з іншими країнами та міжнародними організаціями для встановлення та підтримання миру.

Згідно з диспозицією, послідовність викладу інформації у структурних частинах статей подається у заголовку, вступі, блоці головної події та заключному абзаці [Дейк 1989, с. 79-86], реалізуючись стратегіями і тактиками, які визначають вибір мовних одиниць на етапі елокуції.

Стратегії реалізуються присудками, які вказують на розміщення миротворчих сил, *напр., sich befinden* «знаходитися», *liegen* «бути розташованим»; посередницьку діяльність, *напр., sich treffen* «зустрічатися», *offenhalten* «залишати за собою право», *erzielen* «досягати»; надання гуманітарної допомоги, *напр., schicken* «посилати», *abliefern* «передавати (за призначенням)» тощо. Тактики — ідентифікаційна, локативна та квантитативна — реалізуються залежними одиницями.

Ідентифікаційна тактика зумовлює вибір одиниць на позначення учасників подій: антропонімів (*Angela Merkel, Gerhard Schröder* тощо); адресних імен, які складаються з антропоніма та класифікатора, що вказує на статус особи [Потапенко 2009, с. 101] (*der EKD-Friedensbeauftragte Renke Brahm, der Afghanistan-Experte Winfried Nachtwei* тощо); загальних іменників (*der Außenminister, der Bundestagsabgeordnete* тощо); топонімів у метонімічному значенні (*Deutschland, Südsudan* тощо), національних імен-орієнаторів, які орієнтують реципієнта у сфері державного управління [Потапенко 1996, с. 56] (*Bundeswehr, Kreml* тощо), та аббревіатурами (*UNO, EU* тощо), які позначають міжнародні організації.

Локативна тактика реалізується топонімами на позначення країн (*Russland, Sudan* тощо) або міст, де відбуваються зустрічі між посередниками та представниками країн-агресорів (*Moskau, Südsudan* тощо), а також власне місць конфліктів (*Ukraine, Sudan* тощо).

Квантитативна тактика втілюється числівниками на позначення кількості військових (*20000 Soldaten*) або розмірів грошової допомоги (*100000 Euro*).

Ідентифікаційна тактика є загальнотекстовою, тобто поширена в усіх блоках статей. Вона може представляти одного або кількох учасників подій, які протидіють або взаємодіють. Локативна та квантитативна тактики є фрагментарними, тобто виявляються в одному або кількох блоках тексту. Залежно від тематики статей тактики взаємодіють, утворюючи дво- або трикомпонентний варіанти.

У статтях *про розгортання миротворчих військ* ідентифікаційна тактика взаємодіє з однією або двома тактиками: з локативною або квантитативною, з одного боку, чи з локативною та квантитативною, з іншого.

У статтях про розгортання миротворчих військ *ідентифікаційна* та *локативна* тактики взаємодіють лише у заголовках, оскільки цього достатньо для акцентування країни, яка потребує миротворчої допомоги. У таких текстах загальнотекстова ідентифікаційна тактика послідовно представлена антропонімом, адресним ім'ям та загальним іменником, які характеризують особу з різних сторін. Так, у статті під заголовком *Schockenhoff fordert auf, Uno-Friedenstruppen in der Ukraine einzusetzen* (welt.de, 19.07.2014) антропонім *Schockenhoff*, вжитий у назві, корелює з адресним ім'ям *der Vorsitzende der CDU/CSU-Bundestangsfraktion, Andreas Schockenhoff* «голова фракції ХДС» у блоці головної події (*Der Vorsitzende der CDU/CSU-Bundestangsfraktion, Andreas Schockenhoff, hat in einem Interview mit Journalisten aufgerufen, ein Kontingent von UN-Friedenstruppen unter Mitwirkung der Bundeswehr auf das Territorium der Ukraine einzuführen*), а також з загальним іменником *der Bundestangsabgeordnete* «депутат Бундестагу» у заключному блоці (*Der Bundestangsabgeordnete verwies ferner auf die Notwendigkeit einer Waffenruhe unter Überwachung durch internationale Gemeinschaft*). Надана послідовність поступово характеризує депутата Бундестагу з різних боків, відображуючи непопулярність його пропозицій стосовно миротворчих операцій.

Ідентифікаційна тактика взаємодіє лише з *квантитативною*, якщо необхідність позначення країни, яка задіяна у миротворчих операціях, відсутня через позначення уряду цієї країни. Загальнотекстова ідентифікаційна тактика реалізується трьома різними одиницями: топонімами у метонімічному значенні, адресними іменами та антропонімами. Упродовж тексту топоніми позначають уряд, який направляє війська до країни, що перебуває у кризовому становищі, а адресні імена та антропоніми конкретизують учасників подій. Так, у статті під заголовком *Deutschland braucht Friedenstruppe in Größe der Bundeswehr* (taz.de, 09.09.2013) ідентифікаційна тактика реалізується топонімом *Deutschland* у заголовку та національним іменем-орієнтатором *die Bundeswehr* в інтродуктивному блоці, які позначають уряд Німеччини та підкреслюють його високий статус: *Die Bundeswehr umfasst knapp 200.000 Soldaten, knapp 5.000 befinden sich derzeit im Auslandseinsatz*.

Місце представників уряду у статусній ієрархії ФРН конкретизують адресні імена *der EKD-Friedensbeauftragte Renke Brahms* «представник ради Євангелістської церкви ФРН» і *der Afghanistan-Experte Winfried Nachtwei (Grüne)* «експерт по питанням Афганістану» в інтродуктивному блоці (*"Wir müssten uns angesichts der Konflikte in vielen Regionen der Welt auch ein Heer von zivilen Akteuren in der Größe der Bundeswehr leisten", sagte der EKD-Friedensbeauftragte Renke Brahms*) та в блоці головної події (*Der Afghanistan-Experte Winfried Nachtwei (Grüne) wies auf den international wachsenden Bedarf an Zivilexperten etwa für Verwaltungsaufbau hin*). Антропоніми *Nachtwei* та *Brahms* позначають урядовців у заключному блоці: *Nachtwei und Brahms kritisierten, Journalisten in Konfliktregionen seien zu stark auf Militär und Gewalt konzentriert*.

У наведеній статті взаємодія ідентифікаційної та квантитативної тактик в інтродуктивному блоці спрямована на конкретизацію чисельності миротворчих сил Бундесверу, які знаходяться за кордоном.

Статті про розташування миротворчих сил в інших країнах структуруються трьома тактиками, спрямованими на позначення місця перебування миротворців та їх кількості: *ідентифікаційною*, *локативною* та *квантитативною*. Специфіка ідентифікаційної тактики у таких статтях полягає у тому, що вона представляє дві взаємодіючі сторони: миротворців і політиків, які ініціюють уведення миротворчих сил у країни, котрі того потребують. У статті під заголовком *Weitere Soldaten für Zentralafrika* (taz.de, 04.03.2014) миротворці, тобто перша взаємодіюча сторона, позначені загальними іменником *Soldaten* «солдати» у заголовку, блоці головної події (*UN-Generalsekretär Ban Ki Moon will eine Friedenstruppe von 12 000 Soldaten nach Zentralafrika schicken*) та в заключному блоці, де сполучаються з загальними іменниками *Polizisten* «поліцейські» та *Truppe* «військо» (*Die Truppe soll 10 000 Soldaten und 1820 Polizisten zählen*).

Інша взаємодіюча сторона представлена у наведеному вище блоці головної події адресним іменем *UN-Generalsekretär Ban Ki Moon* на позначення генсека ООН, який ініціює відправлення миротворців до Африки.

Загальнотекстова ідентифікаційна тактика взаємодіє у цьому тексті з локативною у заголовку та блоці головної події з метою позначення місця миротворчих сил топонімом *Zentralafrika* «Центральна Африка». Взаємодія ідентифікаційної тактики з квантитативною, вираженою числівниками, структурує блок головної події та заключний блок, у якому узагальнюється інформація про кількість миротворців, котра була надана у блоці головної події.

У статтях *про посередницьку діяльність* ФРН ідентифікаційна тактика взаємодіє з локативною з одного боку, та з локативною й квантитативною, з іншого.

Взаємодія двох тактик — ідентифікаційної з локативною — спрямована у заголовку на позначення місця посередницької діяльності (*Moskau*), а в інтродуктивному блоці вказує на місце конфлікту (*Ukraine*).

Специфіка ідентифікаційної тактики у статтях про посередницьку діяльність ФРН полягає в тому, що вона реалізується протиставленням одиниць на позначення двох протилежних сторін, які диференціюються за статусом: посередників (*Steinmeier*) і агресорів (*Russland*). Так, у статті під заголовком *Steinmeier in Moskau: Kein bisschen Frühling* (tagesspiegel.de, 14.02.2014) вищий статус міністра закордонних справ ФРН відображений його винесенням в ініціальну позицію у заголовку і співвіднесенням з адресним ім'ям *Außenminister Frank-Walter Steinmeier* «міністр закордонних справ» в двох блоках: в інтродуктивному (*Bei der Russland-Reise von Außenminister Frank-Walter Steinmeier steht internationaler Konflikt im Mittelpunkt: Ukraine*) та головної події (*Außenminister Frank-Walter Steinmeier hat bei seinem zweitägigen Besuch auch Präsident Wladimir Putin getroffen*).

Нижчий статус російських політиків відображений у наведеній статті в послідовності розташування одиниць на позначення представників уряду РФ, статус яких поступово знижується від топоніма *Russland* у метонімічному значенні до адресних імен *Präsident Wladimir Putin* «президент» та *Außenminister Sergej Lawrow* «міністр закордонних справ»: *Doch Russland lehnt eine Einmischung von außen ab, wie Außenminister Sergej Lawrow bekräftigte*. На низький статус представників уряду РФ вказує фінальна позиція адресних імен *Präsident Wladimir Putin* у блоці головної події та *Außenminister Sergej Lawrow* в останньому реченні заключного блоку.

У статтях про посередницьку діяльність взаємодія трьох тактик — ідентифікаційної, локативної та квантитативної — націлена на позначення країни, у яку направляються війська, та кількості миротворчого контингенту. Особливість ідентифікаційної тактики полягає у позначенні трьох сторін, які мають різні статуси: двох посередників та одного агресора. Найвищий статус у сторони-посередника, яка представляє міжнародну організацію (*UNO*), вищий статус мають представники країн-посередників (*Kenias Präsident Uhuru Kenyatta, Äthiopiens Regierungschef Hailemariam Desalegn*), а найнижчий — представники країн-агресорів (*Präsidenten Salva Kiir*).

На найвищий статус посередників у статті під заголовком *UNO erwartet Verstärkung für Friedenstruppe* (faz.de, 26.12.2013) вказує висунута в ініціальній позиції заголовка аббревіатура *UNO* «Організація Об'єднаних Націй» (*UNO erwartet Verstärkung für Friedenstruppe*), а також в інтродуктивному блоці (*Die UNO hat angekündigt, die Verstärkung für die im Südsudan stationierten Blauhelmsoldaten werde innerhalb der nächsten beiden Tage eintreffen*) та блоці головної події (*Die UNO arbeite "Tag und Nacht", um Personal und Ausrüstung für die Aufstockung zu beschaffen*).

Високий статус інших посередників позначений адресними іменами *Kenias Präsident Uhuru Kenyatta* та *Äthiopiens Regierungschef Hailemariam Desalegn* лише в ініціальній позиції блоку головної події (*Kenias Präsident Uhuru Kenyatta und Äthiopiens Regierungschef Hailemariam Desalegn sprachen mit dem Präsidenten Salva Kiir*). Найнижчий статус отримує президент Південного Судану, представлений адресним ім'ям *Präsident Salva Kiir*, лише у кінці блоку головної події разом з іншими учасниками події — президентом Кенії та головою уряду Ефіопії.

Ідентифікаційна тактика, виражена аббревіатурою *UNO* «ООН», взаємодіє в інтродуктивному блоці з локативною, представленою топонімом *Südsudan*, у якому відбувається конфлікт, та з квантитативною, яка позначає кількість солдат числівниками

8000 та 14.000: *Die UNO hat angekündigt, die Verstärkung für die im Südsudan stationierten Blauhelmsoldaten werde innerhalb der nächsten beiden Tage eintreffen. [...] Die Schutztruppe wird um 8000 auf mehr als 14.000 Soldaten vergrößert.*

Статті *про гуманітарну допомогу* реалізуються взаємодією ідентифікаційної і квантитативної тактик. Остання з них акцентує розмір грошової допомоги або кількість військових, направлених у країну, яка отримує допомогу. Загальнотекстова ідентифікаційна тактика представлена одиницями на позначення двох сторін: вищий статус має держава, яка надає допомогу (*Deutschland*), а нижчий — країна, яка її отримує (*Somalia*). У статті під заголовком *Deutschland unterstützt Friedenstruppe für Somalia* (tagesspiegel.de, 21.03.2011) вищий статус має Німеччина, позначена топонімом *Deutschland* у метонімічному значенні у заголовку та блоці головної події. Одночасно високий статус Німеччини підкреслений висуненням топоніма *Deutschland* в ініціалізовану позицію заголовка та інтродуктивного блоку: *Deutschland unterstützt mit 3,58 Million Euro aus Mitteln des Auswärtigen Amtes die Ausstattung der Soldaten für die Friedensmission AMISOM*.

Нижчий статус другої сторони — уряду Сомалі — представлений топонімом *Somalia* у метонімічній функції у заголовку та адресним ім'ям *Colonel Biherengende* «полковник» у блоці головної події, позначаючи учасників подій сомалійської сторони від найбільш високого статусу до більш низького (*Zufrieden empfängt Colonel Biherengende vom burundischen Verteidigungsministerium die Ausrüstungsgegenstände für 850 Angehörige von AMISOM*).

Ідентифікаційна тактика, реалізована адресним ім'ям *Colonel Biherengende*, взаємодіє в інтродуктивному блоці з числівником 850 на позначення кількості солдат, для яких полковник отримує озброєння, а топонім *Deutschland* сполучається у блоці головної події з числівником 3,58 Million на позначення грошей, які ФРН надає Сомалі, вкотре підкреслюючи важливу роль ФРН у миротворчих операціях.

Висновки. Миротворча стратегія реалізується присудками, які вказують на розміщення військ, посередницьку діяльність, надання гуманітарної допомоги. Вказана стратегія підпорядковує тактики: ідентифікаційну, локативну та квантитативну. Ідентифікаційна тактика є загальнотекстовою, а тому реалізується у всіх блоках статей, представляючи одну, дві або три сторони учасників подій залежно від обраної стратегії. Локативна та квантитативна тактики є фрагментарними, реалізуючись в одному або двох блоках на позначення місця миротворчих операцій з одного боку, і розміру грошової та військової допомоги, з іншого. Залежно від тематики статей про миротворчі операції ФРН тактики утворюють дво- або трикомпонентний варіанти. У статтях про розгортання миротворчих військ ідентифікаційна тактика поєднується з квантитативною в інтродуктивному та / або заключному блоках, а також з локативною у заголовку. У статтях про посередницьку діяльність ФРН ідентифікаційна тактика взаємодіє з локативною з одного боку, та з локативною й квантитативною, з іншого. Статті про гуманітарну допомогу реалізуються взаємодією ідентифікаційної і квантитативної тактик.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у втіленні лінгвориторичного аспекту представлення іронічного етосу.

Література

- Безменова Н. А. Очерки по теории и истории риторики / Н. А. Безменова. — М.: Наука, 1991. — 215 с. Бушев А.Б. Неориторические исследования // Русская речь в современном вузе: Материалы Второй международной научно-практической интернет-конференции / А.Б. Бушев — Орел: ОрелГТУ, 2006. — С. 245—254. Дейк, ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация: пер. с англ. / Т.А. ван Дейк. — М.: Прогресс, 1989. — 312 с. Колотилова Н. А. Риторика: Навч. посібн. / Н. А. Колотилова. — К.: Центр учб. літератури, 2007. — 232 с. Левицкий А. Э. Роль кластера градуальности признака в процессе категоризации объектов пространства / А. Э. Левицкий // Ювілейний збірник наукових праць, присвячений 40-річчю факультету іноземних мов. — Суми: СумДПУ, 2002. — С. 4—11. Москаленко А.З. Теорія журналістики: підручник / А.З. Москаленко. — К.: Експрес — об'єдн., 1998. — 334 с. Потапенко С.И. Безартикульное употребление существительных в английском языке / С.И. Потапенко // Иностранные языки в школе. — 1996. — №5. — С.55—59. Потапенко С. И. Когнітивна риторика ефекту: в пошуках методу (на матеріалі інавгураційних звернень американських президентів Дж. Ф. Кеннеді і Дж. В. Буша) / С.И. Потапенко // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. — 2012. — Т. 15, № 2. — С. 134—138. Самардак А.С. Корпоративные информационные системы: Учебное пособие. — Владивосток: ТИДОТ ДВГУ, 2003. — 252 с. Bulitta E. Das Krüger Lexikon der Synonyme / E. und H. Bulitta. — München: S. Fischer Verlag, 1993. — 689 S. Duden Bedeutungswörterbuch / hrgs. von der Dudenredaktion. — 2. — Mannheim: Dudenverlag, 1985. — 670 S. Wahrig G. Deutsches Wörterbuch in 6 Bänden, / G. Wahrig. — Stuttgart: F.A. Brockhaus & Deutsche Verlagsß, 1983. — 5. Band. — 1420 S.